

Jakten ökar kraftigt medan

Vi har ingen jakttillsyn i Sverige värd namnet, menar Robert Franzén som här följer upp granskningen han gjorde 2016 av länens förordnanden av tillsynsmän. Antalet jakttillsynsmän har på dryga tre år nästan halverats och i några län är antalet noll. Samtidigt blir jakten alltmer storskalig och teknifierad och rovdjuren är utsatta för både licensjakt, skyddsjakt och en illegal jakt som är svår att komma åt.

Länsstyrelserna förordnar jakttillsynsmännen med stöd av jaktlagen. På kartan och i tabellen intill ser du hur dessa fördelar sig över riket. Antalet tillsynsmän har minskat från 230 i november 2016 till 127 i januari i år (2020). Av de 230 för drygt tre år sedan var 87 tjänstemän och 143 förordnade markägare eller jägare. Av de i dag totalt 127 tillsynsmännen är 78 tjänstemän och 49 markägare eller jägare. Stockholms, Dalarnas och Jämtlands län utmärker sig när det gäller att förordna markägare eller jägare som jakttillsynsmän.

Om vi jämför de två ”största” varglänen Värmland och Dalarna är skillnaden enorm. I Värmland finns det inga (0) jakttillsynsmän, medan det i Dalarna finns 28. Förhållandet var likadant 2016. Noll i Värmland och 34 i Dalarna.

I fjälläna har länsstyrelserna i varierande grad haft riktad tillsyn under ripjakten. Intäkterna från småviltjakt och fiske delas lika mellan länsstyrelsen, samebyn och Samefonden, där länsstyrelserna då kan använda dessa intäkter även för tillsyn.

Var finns tillsynsansvaret?

Länsstyrelserna har ett uttalat tillsynsansvar för olika verksamheter t.ex. djurtillsyn av mjölkkor. Denna myndighet har emellertid inte ett uttalat tillsynsansvar då det gäller jaktbrott, utan de duckar och hänvisar till polisen. Ingen har tagit i problemet. En minister i riksdagens talarstol hävdade nyligen att jägarna själva är bäst på att sköta jakttillsynen på egen hand.

Rovdjuren åter utsatta för jakt

Rovdjuren har återvänt och givits möjlighet att återetablera sig i landet, där de varit utrotade under mer än hundra år. Tyvärr möter rovdjuren stort motstånd från jägarorganisationerna, och det gäller särskilt vargen.

Licensjakt har tillåtits sedan 10 år tillbaka

på björn, lodjur och varg och vid senaste årsskiftet också på järv. Licensjakt förekommer även i södra Sverige och skyddsjakt på alla de fyra stora rovdjuren i hela landet och då särskilt i renskötselområdet. Därutöver förekommer omfattande tjuvjakt i delar av landet och särskilt i nationalparkerna i norr, vilket är vetenskapligt belagt.

Från och med 1960-talet har förvaltningen av de stora rovdjuren björn, lodjur, varg och järv genomgått olika stadier: från fredlösa till fridlysta till att nu åter vara närmast fredlösa.

Jakt tillåts i naturreservat och med allsköns medel

Jakten i är reglerad i lagar, förordningar och föreskrifter som är mycket detaljerade – och generösa. Jakt tillåts nu under hela året och under hela dygnet och också med de potentaste kulvapnen. Jakt tillåts i hela landet, även i nationalparker och naturskyddade områden, näst intill utan undantag.

Jakten sker också med hjälp av uthålliga och skarpa hundar. Hundar utrustade

med GPS och kamera där jägaren kan följa hundens rörelser och upptag av vilt i realtid i sin mobiltelefon. Jakt tillåts även med 180 olika fångstredskap (fällor). Särskilda bestämmelser gäller vid jakt med hund, användning av fällor och åtlar samt tekniska hjälpmedel som åtelkameror och drönare.

Snabb förvandling till storskalighet

Jakten i Sverige har bara på några årtionden utvecklats från småskalig allmogejakt på hemmamarkerna till event där jakt på många olika arter erbjuds för stora pengar. Björnjakten har utvecklats till ett årligt arrangemang, som i jägarkretsar i häftighet kan jämföras med Melodifestivalen för andra.

Jakten har kommersialiserats och kostnaden för jaktarrenden har blivit en viktig årlig inkomstkälla för både små markägare och stora skogsbolag – statliga Sveaskog inbegripet. Kostnaden för att delta i olika exklusiva jakter med ”allinclusive” i fantastiska miljöer är svindlande. Möjligheten att jaga i Sverige intresserar alltfler utländska jägare. Andelen utländska jägare som betalar jaktkort (viltvårdsavgift) i Sverige uppgår till ca 10 procent.

En ny händelse som kan påverka jakten är domen i Girjasålet i januari i år, där samebyn vann mot svenska staten i Högsta Domstolen. Den kommer också få konsekvenser långt utanför den samebyn, i fråga om vilka

Historik: Djur och skyddad natur har ökat men inte tillsynen

Den jaktlag vi nu har är från 1987 och jakttillsynen som gäller idag är utformad från tiden dessförinnan. Alltså från en tid då antalet jaktbara arter var avsevärt mindre än idag.

De stora rovdjuren hade trängts undan till utrotningens rand, till följd av befolkningstillväxt och ökad exploatering av jord, skog och vatten. En förföljelse som pågick från mitten av 1700-talet och ända fram till 1960-talet. Då fredades varg och järv. Från en dag till en annan flyttades vargen från fredlös till fridlyst. Före fridlysningsbetalades det även ut statliga skottpengar.

Skidor ersattes med snöskotrar under

slutet av 1960-talet. Flera fall av tjuvjakt med hjälp av snöskoter på älg och andra arter inklusive rovdjuren, dokumenterades.

Naturvårdsverket bildades 1967 och några år senare anställde Länsstyrelsen i Norrbotten egen personal för jakttillsyn samt underhåll av statliga vandrings- och skoterleder.

Bildandet av helt nya naturreservat och andra skyddade områden i skärgårdar, skogar och myrar och fjällområden visade också på behovet av såväl tillsyn som underhåll.

Men många länsstyrelser saknar fortfarande egen fältpersonal och tillsynen har om möjligt än mer förtvinat.

jakttillsynen avvecklas

som erbjuds jakt i exklusiv fjällmiljö. På sikt kanske även upplåtelse av jakt till andra i våra nationalparker som exempelvis Sarek och Padjelanta.

Hög tid för bättre jakttillsyn

Håller Sverige på att bli ett "jaktreservat", utan vare sig statlig insyn eller kontroll? Ett tillrättat jaktreservat, för ett fåtal – eller kan vi alla se och också med andra sinnen uppleva fria vargar, fjällrävar, hermeliner och beckasiner i allas vår gemensamma natur?

Det är hög tid att införa en statlig tillsynsmyndighet. En sådan ska utöva tillsyn i fält över hur lagar och bestämmelser efterlevs vid jakt, men också av övriga aktiviteter i nationalparker och andra natur- och kulturmiljöer.

En sådan myndighet måste ha en central statlig styrning, där Statens Naturoppsyn i Norge utgör ett bra exempel. Tidigare låg tillsynsansvaret i Norge på de olika Fylkesmännen (Länsstyrelserna), vilket inte fungerade. Var ligger det i Sverige? – Länsstyrelserna passar och polisen har inte och kommer aldrig själva att kunna utföra det arbetet.

En bättre jakttillsyn har berörts i de rovdjursutredningar som gjorts i Sverige under de senaste tjugo åren, men aldrig lett till konkreta förslag. Frågan har mött kompakt motstånd från jägarorganisationerna. Ingenting har hänt mer än att antalet av staten förordnade jakttillsynsmän nästan har halverats på drygt tre år. Det är uppenbart att det krävs ett totalt omtag då det gäller jakttillsynen i Sverige.

Kartan visar antal jakttillsynsmän i respektive län 2020. Siffrorna återfinns i tabellen bredvid.

Hur ska en bättre naturtillsyn finansieras, är en berättigad fråga. En del kan vara att dubbla dagens viltvårdsavgift från 300 kr/år till 600 kr, vilket inte ens motsvarar en halv tankning av en SUV idag. Det ger 90 miljoner årligen, och med ökad jakttillsyn kommer säkert betalningsviljan också att öka, bland de som eventuellt inte längre löser "jaktkortet", då det aldrig kontrolleras under jakt.

Grova jaktbrott måste bekämpas

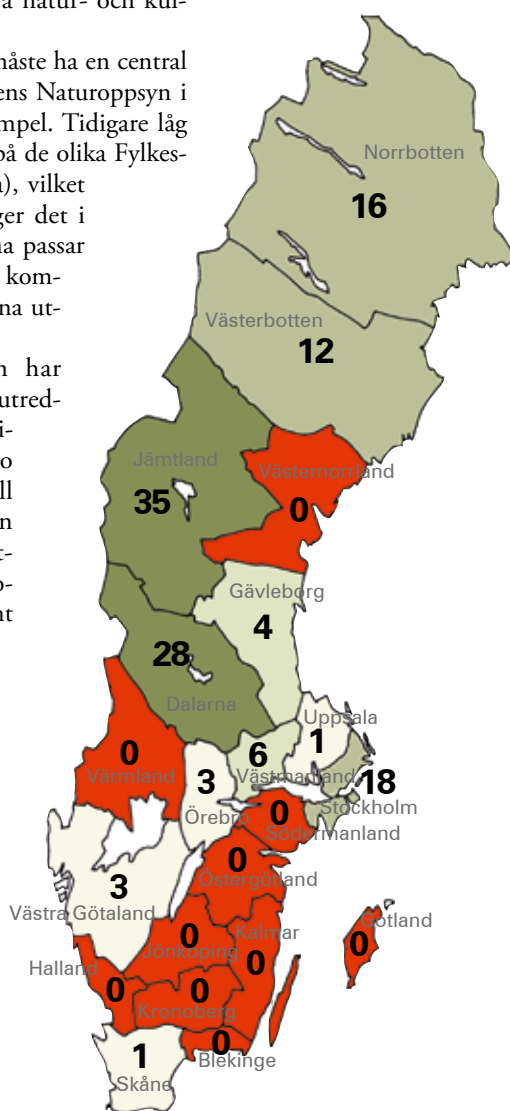
De ytterst få grova jaktbrott som uppdragas och sedan leder till åtal och fällande domar kan räknas på ena handens fingrar. Det har uppmärksammats av såväl rovdjursutred-

ningarna, i BRÅ-rapporten Illegal jakt på stora rovdjur - Konflikt i laglöst land och i propositioner under 2000-talet, men nästan ingenting har hänt.

Även på polismyndigheten måste en nationell grupp bildas med erfarna poliser som ska anlitas, varhelst grova jaktbrott uppdragas, för att ansvara för förundersökning och utredningsarbete. Uppklaringsgraden måste bli bättre, och resultera i att fler jaktbrott leder till att gärningsmännen fälls i domstol. Effektivare resurser hos polisen har framförts tidigare och upprepas även idag av miljöåklagare.

ROBERT FRANZÉN

Den första granskningen av jakttillsynen i Sveriges samtliga län av Robert Franzén redovisades i Våra Rovdjur nr 4/2016.

Jakttillsyn i Sverige 2020, antal förordnanden			
Län	Totalt antal förordnanden	Länsstyrelsens tjänstemän	Jägare/markägare
Södermanland	0	0	0
Östergötland	0	0	0
Jönköping	0	0	0
Kronoberg	0	0	0
Kalmar	0	0	0
Gotland	0	0	0
Blekinge	0	0	0
Skåne	1	0	1
Halland	0	0	0
Totalt Södra RFO	1	0	1
Stockholm	18	0	18
Uppsala	1	0	1
Västra Götaland	3	3	0
Värmland	0	0	0
Örebro	3	3	0
Västmanland	6	5	1
Dalarna	28	14	14
Gävleborg	4	4	0
Totalt Mellersta RFO	63	29	34
Västernorrland	0	0	8
Jämtland	35	25	10
Västerbotten	12	9	3
Norrbottnen	16	15	1
Totalt Norra RFO	63	49	14
Totalt hela landet	127	78	49